

1974 APR 7

284. 1

EVANGÉLIKUS ÉLET

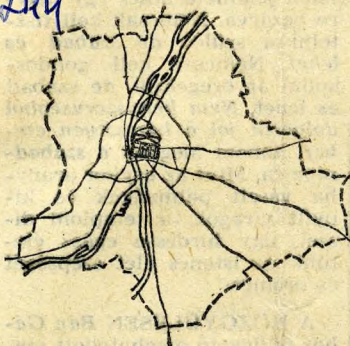
EGY IGAZÁN SZÉP CIKKSOROZAT VÉGÉRE értünk, s a kedves olvasó, — bármely vidékén él hazánknak, — izéltöt kapott az ország szinte valamennyi tájáról. A sorozatot, mondhatnám a „szerelmes vallomásokat” úgy olvastam, hogy közben magam is beleszerettem a Rába-mentébe, a Duna-Tisza-közébe, Nógrádba, stb., mint a költő, akitől az összefoglaló címet kölcsönöztük. Mert csodálatos ez az ország! Szépségét rajongó szeretettel varázsolták elénk heteken keresztül lelkészeink. Ugye észrevettük, mennyi érzés, vallomás volt a sorokban, s a tájak jellegzetességeihez milyen ragyogó színekkel járult hozzá evangélikus népünk. Most a „boltív” zárókövét tesszük helyére és az alábbi néhány sort Budapestre áldozzuk.

ÉPPEEN KÉT ÉVE, AMIKOR BUDAPEST CENTENARIUMÁRA készültünk, nyolcnyolc cikkben írtunk a főváros történetéről és evangélikus egyházunk múltjáról. Most ismét elolvassa a tizenhat részre fordított kétezer éves múltat, megtorpanva kérdem önmagamtól, mi újat lehetne nyújtani e világvárosról, melynek 2 millió lakossága között a régi népegyházi statisztika szerint közel 100 ezer evangélikusnak kellene élnie. No, persze Budapestről mindig lehetne újat írni, mint ahogyan az országról is. Hiszen nemcsak múltja rejt még fel nem tárt titkokat, de jelene is a napenkénti változások és újjászületések meglepetéseivel kacsint reánk. De most talán nem is ez a célunk!

Amikor ez a kedves sorozat elindult, azt a szempontot tűztük ki célul, hogy bizonyos tájegységek milyen kulturális, történeti, népművészeti, stb. jellegzetessége van, és ezen belül van-e valamelyes sajátossága az ott élő lutheránusságnak. Mert vallottuk, hogy más Nógrád „kegyessé-

Itt vagyok honn, itt az én világom

Budapest, az ország szíve

ge”, folklórával együtt és ismét más a Nyírség, vagy Sopron-környéke evangélikusságának tradíciója, mint pl. Budapesté még akkor is, ha nehézségek mutatkoztak a közös vonások felfedezésében.

Jellegzetességek, megkülönböztető vonások keresése, ez volt tehát a cél. S ha kevés is volt hozzá a „hely”, mégis csak felöleltük az országot. És ha ilyen távolról rugaszkodom neki saját feladatomnak, akkor ennek az is a magyarázata, hogy itt Budapesten lényegében az egész országot találjuk meg. Kissé színét vesztenen ugyan, s megkopottabban, mert a fővárosi gyülekezeteinkben pl. alig találunk népviseletet, vagy nemzetiségi tradíciókról csak múlt időben szólhatunk. Városi gyülekezeteink tucatjai helyezkednek el ezen az 552 km²-en, itt-ott még megőrizve néhány hagyományt, de általában az urbánus jellegzetesség „jellegtelenségét” tükrözve.

EZEN A ROPPANT TERÜLETEN a 14. században 3 város, 34 falu és 13 pusztá volt és 1950-ben, amikor 22 kerületben állapodott meg a főváros 7 megyei várost és 16 nagyközséget ölelt magához. Lakossága 250 év alatt, vagyis

1720-tól napjainkig elképesztő arányokban nőtt: 11600-ról kerekén 2 millióra. S ebben a növekvésben kell keresnünk az evangélikusságot, amely a Felvidéktől Erdélyig, a környező falvaktól a távoli településekig ontotta az evangélikusságot is.

Az igaz, hogy a török kiűzése után még sokáig magyar ember nem költözhetett Budára, vagy Pestre, ennek megfelelően „német és szlovák” települések voltak a Duna jobb és bal partján. A Habsburg-politika alaposan rányomta bélyegét a későbbi fővárosra. Az is igaz, hogy csak a Türelmi Rendelet után (1787) tarthattak őseink „először” istentiszteletet Pesten, s az első evangélikus templom, a Deák-téri (Pollack Mihály tervei szerint 1799—1811) német templom volt, de azt is tudnunk kell, hogy nem sokkal a szabadságharc előtt (1834) nyertük el jogunkat a magyar szóhoz a magyar fővárosban.

Ez valóban jellegzetesség! De jellegzetesség az is, hogy a múlt század végén még csak két egyházközség volt Budapest területén, s ma kerekén 25, és 50 istentiszteleti helyen van vasárnaponként szolgálat. Ehhez persze ismernünk kell a város történetét és azt, hogy ugrásszerűen 1950-ben, — amióta Nagy-Budapesttel számolunk, — nőtt meg az egyházközségek száma.

DE LEGJELLEMZŐBB MEGISCSAK AZ, hogy e két millió köregetegben félelmetes szórványban él evangélikusságunk! Tk. 60—80 ezerre becsüljük híveink számát s ez a 60—80 ezer még az ún. nagy gyülekezetekben, — a gyülekezeteink általában a politikai kerületek területén helyezkednek el, — is elvesznek, jelentéktelen szórványokként hatnak. A

Ferenyváros-i egyházközség pl. hivatalosan 3200 lelket számlál, a kerület összlakossága 130 ezer körül mozog. Ebben a tengerben szinte elveszünk.

Jellegzetesség az is, amit Kecken András mutatott ki, hogy 1873-ban (100 éve!) a hívek háromnegyed része, 1935-ben fele, 1970-ben egyharmad része nem Budapesten született. Vagyis ha egy budapesti lakost „megkaptunk”, egy-két nemzedékre visszamenőleg, feltétlenül vidéki származásra bukkanunk. Nyilván a múltban inkább, mint a jelenben ezek az emberek magukkal hozták vidéki szokásaikat, falusi tradícióikat, hitüket, kegyességüket. Ezek azután formálódtak alakultak, míg végül a fővárosi társadalom, — ez is döntő tényező, — egyik részecskéjévé váltak. Mindennek ellenére felismerhető különbség van az ún. peremvárosi, vagy belvárosi, budai, vagy munkáskerületi gyülekezetek között. Arról viszont alig szólhatunk, egy-két gyülekezet kivételével, hogy annak tradíciója, szakadatlan a múlttal és „átmentette” népi, nemzetiségi, társadalmi, történeti sajátosságait a jelenbe.

Ma még, ha nem is szólhatunk maradéktalanul arról, hogy Budapest egész népe öntudatában is budapesti, ez a tudatformálódás azonban úton van. Lassan feloldódnak a kerületek „lokálpatriota” érzelmei, s a nagyváros kialakítja sajátos lelkületű polgárait. Ehhez a sajátos lelkülethez színező anyagként járul az evangélikus hit is, amely megnyilvánulásában társadalmi tényező. Az a meggyőződésünk, hogy az egészéges budapesti szellem kialakulásához a 60—80 ezer lelket kitevő evangélikusság előnyösen járul hozzá. És mint ahogyan a városképhez hozzátartoznak az evangélikus templomok, istentiszteleti heliségek, úgy mélyen és formálólólag benn gyökerezünk mi evangélikusok is a fővárosi társadalmában. Dr. Rédey Pál